

SOBOTNA PRILOGA

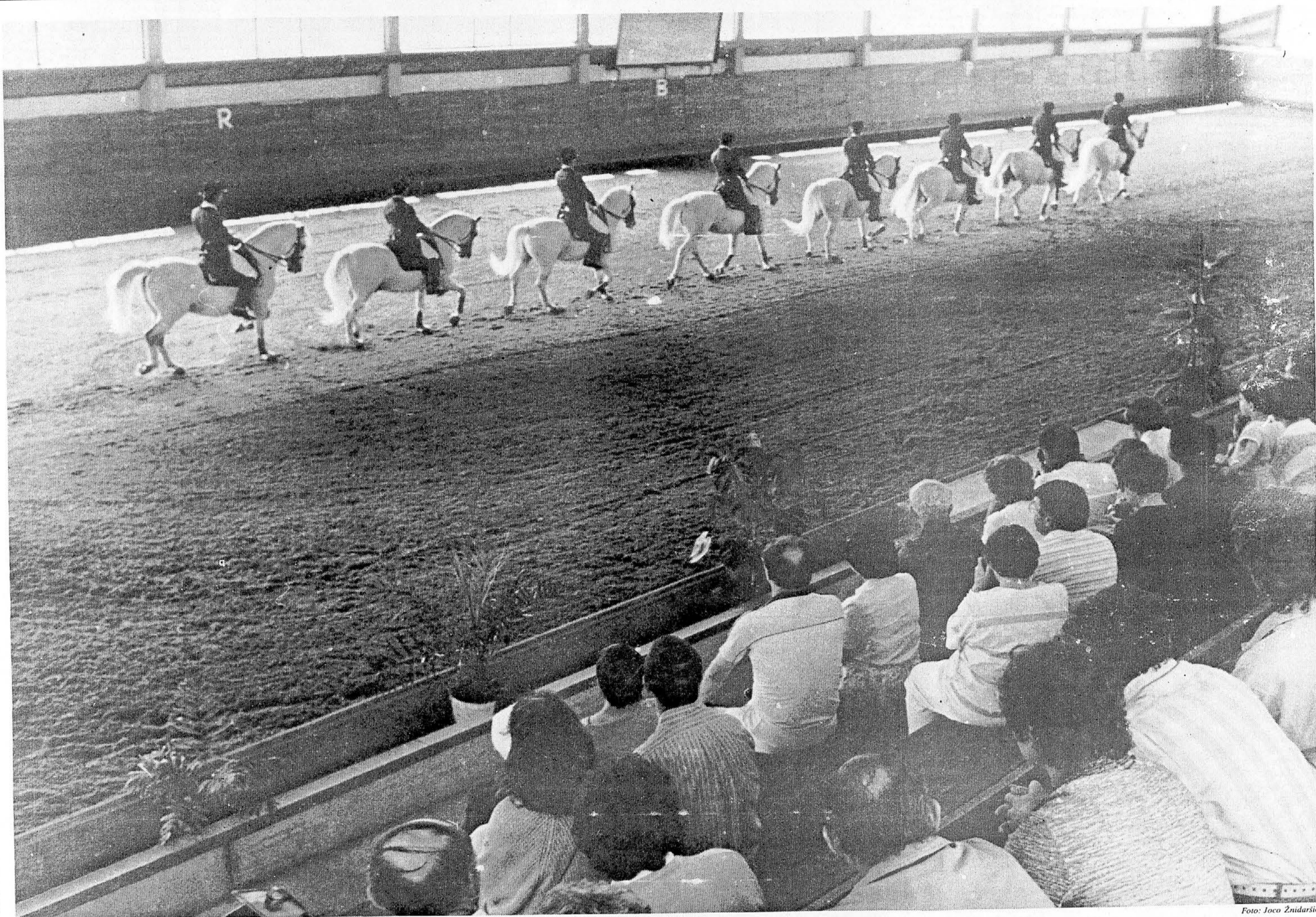

Foto: Joco Znidaršič

DOBRO JUTRO, KONFEDERACIJA!

P

rijatelj, ki se v vsakdanjem življenju ne meni kaj prida za politiko, je pred dnevi, opazujoč na televiziji petelinjenje hrvaških strankarskih kandidatov za saborske sedeže, izrekel tole misel: »Poglej jih! Kdo bi si mislil, da je kaj takega sploh mogoče. Včeraj jih nikjer ni bilo, danes se obdelujejo na televiziji, jutri bodo to počeli s poslanskih sedežev. Podobno, kot če bi nočel v posteljo, naslednje jutro pa se zbudil v popolnoma novi državi.«

Po svoje je to res. Če bomo tudi tale dan in noč preživeli brez česa hudega, bomo v nedeljo že v novi državi. Na Slovenskem bo drugi krog večstrankarskih volitev, na Hrvaškem pa prvi, kar simbolično in dejansko pomeni konec, kratko rečeno, avnojske Jugoslavije. Slovenskemu zasaku se je pridružila Hrvaška, tako da odslej lahko govorimo tudi o novi državi, pravzaprav zvezi oziroma zvezah držav.

Neke ničelne točke v tem ne bomo zaznali. Ta niti ni pomembna. Bistven je demokratični zasak, formalno volitve, ki niso oziroma ne bodo ostale omejene samo na Slovenijo. To je za Jugoslavijo nova pozicija, nova za vse, ki v njej živijo. Pozicija, ki jo bo treba upoštevati veliko bolj, kot če bi demokratične spremembe še nekaj časa zadrževali v slovenskih mejah. Samo neposredni akterji tega zasaka vedo natančno, kolikokrat je bila temu procesu nastavljen cokolikoli in kolikokrat je za las manjkalo, da bi ga zaustavili, pravzaprav zadržali za daljše obdobje. Zategadelj tudi nedeljske volitve tolikanj več pomenijo, saj potrjujejo

določeno stopnjo nacionalne in civilizacijske dozorelosti.

V grobem je to po svoje zmaga nad povampirjenim nacionalizmom, mednarodnim konfliktom, s katerim so najglasnejši zaviralci demokratičnih sprememb najpogosteje grozili kot z edino preostalo alternativo, če ne ohranimo avnojske, federalne, enotne Jugoslavije. V tem šahiranju z Jugoslavijo, to kaže spomniti, so ti pridevniki popolnoma izgubili svoj pomen, prav tako kot na novo nastali. Resnici na ljubo, ta hip nihče ne ve, kako razumeti kakega od njih, saj so v dnevni politiki rabi pregledani po dolgem in počez. Skratka, jugoslovanstvo naj bi bilo edino, kar nas lahko reši. Reševalo pa naj bi pravzaprav monopolni položaj partije, natančneje (oziroma pozneje) njeno totalitarno različico v Srbiji. Temu je svoj čas nasledlo državno predsedstvo, vojska.

Te stvari niso od včeraj in vloga zdajšnjih srbskih glasnogovornikov pri tem je tudi nadvse relativna. Že v zgodnjih šestdesetih letih je izvrstni poznavalec srbskega duha Dobrica Čosić takole definiral domačo različico jugoslovanstva: »Pogosta oblika srbskega nacionalizma je danes 'jugoslovanstvo', najbolj tragična posledica tega 'jugoslovanstva' je kompromitiranje resničnega in pravega jugoslovanstva, jugoslovanstva kot oblike internacionalizma. Srbski 'jugoslovani' pomanjšujejo razlike med jugoslovanskimi narodi; oni so za združevanje, združevanje je zanje uresničevanje privilegiranega položaja svojega jezika in asimiliranje manjših narodov; združevanje

zanje nikoli ni nadstavba lastnega srbstva; v združevanje vlagajo samo svoje 'zgodovinske zasluge' in državotvornost. Srbski jugoslovani nosijo zavest o svojem zgodovinskem poslanstvu, vselej so za močno in enotno državo; oni so vedno politično zaskrbljeni za srečo in usodo drugih narodov; za svojo moralno dolžnost štejejo, da z združevanjem osrečujejo druge narode; vselej so za državotvornost na račun demokracije.«

Ko je globalna kriza socializma odškrlila vrata klasičnim demokratičnim vrednotam, je postajalo življenje v državi, ki naj bi bila še bolj enotna, čedalje bolj nevzdržno. Dejstvo je, da je delu Jugoslavije zdaj in za zdaj uspelo izogniti se pasti, ki jo je nastavila dediščina komunističnega zanjkanja nacionalne identitete, zgodovine, kulture, spomina, del pa se je vanjo ujel. Čeprav smo v zadnjem času vsi nekoliko pošpricani z blatom sovinizma, je vendarle ujetost v lastni nacionalizem in prekrivanje Jugoslavije po tem kopitu tista ločnica, ki je državo prepolnila na dvoje. Iskanje nacionalnega bistva na račun demokracije.

Meja tu ni tako jasno zarisana, kot bi nemara lahko sklepali po vsem tistem, kar so izrekli prvaki političnih partij v predvolilni kampanji ali njeni kritiki. V grobem je jasno dvoje: del Jugoslavije je na poti, da s parlamentarizmom klasičnega tipa na novo zastavi razmerja med narodi in državami, del pa je na tem, da se še bolj približa mednarodnemu konfliktu, s katerim je prej grozil, da bo usoda vseh drugih. Z volitvami na Hrvaškem in še prej v Sloveniji

postaja več kot očitno, da bo srbski pritisk na Bosno in Hercegovino in na Makedonijo doživel neuspeh, sama Srbija pa sploh ni tako enotna, kot se predstavlja. Z lastnim notranjim »poenotenjem« je zbudila dodatni avtonomizem v Vojvodini, vesplošno nacionalno gibanje Albancev na Kosovu, v svojem »drugem očesu«. Črni Gori, pa je prav tako zanetila razkolniško gibanje. Bistvo vseh teh odporov je, da izhodišče v alternativni, ki jo ponuja klasična parlamentarna demokracija. Bo tu Srbija tvegala mednarodni konflikt, v bistvu konflikt med totalitarizmom in demokracijo?

Kmalu po vojni je med tujimi dopisniki v Jugoslaviji veljalo, da se s plača oditi v Ljubljano, če naj bi kaj več zvedeli o tem, kaj se bo čez pet let dogajalo v Beogradu. Zdaj čas drvi neprimerno hitreje, tako da ni nemogoče, da bomo to, kar se zdaj dogaja v Ljubljani, čez čas lahko opazovali tudi v Beogradu, seveda, če je še kaj na tej novinarski modrosti. Je že res, da so bile v Srbiji konec minulega leta volitve, vendar volitve z eno samo stranko, ki so se ponekod spremenile v pravo farsko, kar Srbi sami najbolje vedo. Teško je verjeti, da se bodo zdajšnji oblastniki v Beogradu lahko izognili novim, večstrankarskim volitvam.

Kaj vse to ta hip pomeni za Jugoslavijo, je nemogoče reči. Tudi svet je ob zdajšnji novi globalni politiki na nek način dvignil roke od nas. Formalno še vedno priznava in podpira tisto, kar je formalnega od Jugoslavije ostalo (ker drugače tudi ravnati

ne more), v resnici pa nam je dal vedeti, naj se sami med sabo zoberemo, kakor vemo in znamo. Priznal bo to, kar bo nastalo. Pri tem bo nedvomno marsikaj odvisno tudi od razvoja dezintegracijskih procesov v vsem vzhodnem bloku, posebej v Sovjetski zvezi. Hkrati smo pričeli veliko počasnejšim, a na gospodarsko, tehnološko in znanstveno soodvisnost oprtim integracijskim tokovom v Evropi. Tudi to bo vplivalo na nas. Dejstvo je, da so to zadeve, ki daleč presegaajo strankarske interese, še bolj pa mogoči, še tako širokosrčno odmerjeni interes ene same, monopolne stranke. Tudi ob tem spoznanju je očitno, da bo travma, ki smo jo preživljali zadnja leta in jo pravzaprav še vedno preživljamo, narekovala ohladitev medsebojnih odnosov oziroma njihovo natančnejšo razmejitev.

Nedavna zmaga opozicije na slovenskih volitvah in zmaga enih ali drugih na jutrišnjih volitvah na Hrvaškem je iz tega zornega kota relativna. Ni se bati, pravilneje, ni mogoče pričakovati, da bo nova oblast tako urna in radikalna v dejanjih, kot je bila na besedah med predvolilno kampanjo. Petelinjenje, ki je prijatelja navdihnilo na misel o novi državi, tu ne pomaga veliko, vsaj do tistega trenutka ne, dokler naprotna stran ne spozna, da gre za blufiranje. V tem je bistvo, saj smo že prej slutili in vedeli, da je oblast velikokrat blufirala, a nismo nič mogli zoper to. Zategadelj lahko tudi mirno rečemo: »Dobro jutro, konfederacija!

Branimir Nešović

